

Світлана Коломієць

кандидат педагогічних наук, професор
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-1070-6907
svitlanak29@gmail.com

Олексій Цепкало

кандидат педагогічних наук, старший викладач
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-8634-1265
atsepka@gmail.com

Світлана Кулезньова

старший викладач
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
ORCID ID 0000-0001-7156-5621
kulezneva@ukr.net

ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ СТРАТЕГІЙ МЕДІАЦІЇ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Стаття присвячена дослідженню стратегій медіації з огляду на останні публікації Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти. Метою статті є висвітлення поліфункціональності стратегій медіації у навчанні писемного мовлення студентів технічних спеціальностей та розгляд стратегій створення вторинних текстів патентної документації як продукту медіації тексту. Були використані наступні методи дослідження – критичний аналіз літературних джерел, синтез (стратегій медіації та стратегій створення вторинного тексту), гіпотеза (поліфункціональності стратегій медіації у навчанні англійської мови за професійним спрямуванням), моделювання (алгоритму медіації текстів патентної документації). Враховуючи важливість для майбутніх інженерів умінь продукування професійно спрямованого писемного мовлення, це дослідження має на меті виявити особливості поліфункціональності стратегій медіації у навчанні писемного мовлення студентів технічних спеціальностей. До медіації тексту авторами були додані стратегії створення вторинних текстів у вигляді анотацій та рефератів, що є суттєвим в іншомовній підготовці майбутніх інженерів. Розглядаючи вторинний текст як продукт процесу медіації первинного тексту, автори дійшли висновку, що останній має трикомпонентний алгоритм – рецепцію; декодування інформації шляхом її узагальнення, що в термінах Загальноєвропейських рекомендацій включає обробку тексту усно та письмово, за необхідності, напр., у поданні власної статті, або патенту, переклад письмового тексту, аналіз інформації первинного тексту; продукт медіації тексту (вторинний текст). Матеріалом дослідження стали тексти патентної інформації та укладені завдання для розвитку стратегій медіації тексту. Авторами розглянуто приклади використання стратегій медіації у процесі створення майбутніми інженерами анотації до тексту патенту.

Ключові слова: медіація тексту; вторинний текст; текстова діяльність; патентна інформація; англійська мова за професійним спрямуванням.

1. ВСТУП

Аналіз науково-методичної документації (National Curriculum for Universities, 2005) та численних наукових досліджень (Коломієць, 2018; Fedorenko at all, 2020; Hyland & Jiang, 2021) уможливило констатацію поліфункціональності цілей навчання англійської мови за професійним спрямуванням. Це відбувається, по-перше, в аспекті принципу професійної спрямованості в навчанні англійської мови за професійним спрямуванням, по-друге, в реалізації практичної, освітньої, розвивальної та виховної цілей навчання іноземної мови, по-третє, в необхідності розвитку інноваційного мислення як стратегії університету дослідницького типу, до якого відноситься КПІ імені Ігоря Сікорського.

У нових редакціях (2018-2020 рр.) Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (далі – ЗЄРМО (2020) цілі навчання іноземних мов формулюються як формування іншомовної комунікативної компетентності через розвиток умінь у рецептивних та продуктивних видах мовленнєвої діяльності (reception, production, interaction) і доповнюються таким видом мовленнєвої діяльності як медіація (mediation) (Council of Europe, 2020).

У сучасному соціальному наративі поняття медіації (*англ.* mediation – посередництво) визначається як неформалізована, але чітко структурована процедура врегулювання конфліктних ситуацій за участі нейтрального посередника (медіатора), який підтримує сторони у досягненні ними взаємовигідного рішення. Нейтральний посередник не фокусується на висловлюванні власних ідей, натомість його цікавлять потреби тих, на кого спрямована посередницька діяльність. У сучасній школі відбувається інституалізація медіації як процесу запровадження й використання медіації для вирішення конфліктів (Дацько, 2019). Важливо зазначити, що нейтральний посередник не фокусується на висловлюванні власних ідей, натомість його цікавлять потреби тих, на кого спрямована посередницька діяльність.

Метою статті є висвітлення поліфункціональності стратегій медіації у навчанні писемного мовлення студентів технічних спеціальностей; розгляд стратегій створення вторинних текстів патентної документації як продукту медіації тексту.

2. МЕТОДИ

У статті використано такі методи дослідження: критичний аналіз та систематизація психолого-педагогічних першоджерел з теми дослідження, синтез (стратегій медіації та стратегій створення вторинного тексту).

3. РЕЗУЛЬТАТИ Й ОБГОВОРЕННЯ

У новій редакції ЗЄРМО (2020) основна увага приділяється таким процесам, як створення простору та умов для спілкування та/або навчання, співпраці для побудови нового значення, заохочення інших до побудови або розуміння нового значення та передачі нової інформації у відповідній формі. Контекст може бути соціальним, педагогічним, культурним, мовним або професійним (Council of Europe, 2020). Без розвиненого емоційного інтелекту, здатністю до емпатії, вміння слухати й усвідомлювати точку зору інших неможливо успішно виконувати роль медіатора. Відтак вважаємо важливою функцією медіації в усіх зазначених вище контекстах функцію розвитку емоційного інтелекту, який «допомагає людині ефективно функціонувати у соціокультурному середовищі. ...Певною мірою емоційний інтелект є виявом внутрішнього світу особистості, відбиваючи її ставлення до себе як суб'єкта життєдіяльності та світу загалом» (Федоренко, 2017, с. 215). До складу цього типу інтелекту входить комплекс ментальних та особистісних здібностей, що сприяють усвідомленню і розумінню власних емоцій та емоцій оточуючих, а саме: навички міжособистісного спілкування, адаптаційні здібності, управління стресовими ситуаціями тощо (Федоренко, 2017).

Що ж стосується міжлінгвістичного посередництва (cross-linguistic mediation), слід виокремити дві зазначені в ЗЄРМО (2020) позиції:

- процес медіації включає соціальну та культурну компетентності.

- на практиці не можна повністю відокремлювати різні види медіації один від одного.

Разом з тим, у ЗЄРМО (2020) аналізуються три групи медіацій – медіація тексту (mediating a text), медіація концепцій (mediating concepts), медіація комунікації (mediating communication) (Council of Europe, 2020). У навчанні англійської мови за професійним спрямуванням медіація тексту в таких його аспектах як передача конкретної інформації, пояснення даних (напр., на графіках, діаграмах тощо), обробка тексту усно та письмово має пріоритетне значення і, відтак, потребує більш детального вивчення.

У сучасних філологічних дослідженнях текст розглядається в різних аспектах: текст як висловлювання, текст як фрейм, текст як дискурс, текст як концепція, текст як об'єкт лінгвопоетики, текст як інформація. При цьому текст як інформація виконує дві функції – пізнання світомоделювання та повідомлення (Науменко, 2005).

Радзівська (1999) акцентує увагу на вторинному тексті як комунікативно-інформаційній єдності, оскільки презентує результат когнітивної і мовної діяльності творця тексту, а також є певним узагальнюючим повідомленням у межах певного коду, яке за наявності каналу комунікації досягає свого адресата і стає матеріалом для його діяльності як того, хто розуміє цей текст. Медіація тексту передбачає передачу іншій особі змісту тексту, до якого вони не мають доступу, часто через мовні, культурні, семантичні чи технічні бар'єри. Згідно з ЗЄРМО (2020) саме в цьому й полягає основна мета медіації тексту, яка досягається за допомогою таких стратегій як стратегії пояснення нової концепції та стратегії спрощення тексту. Медіація тексту в ЗЄРМО (2020) включає передачу конкретної інформації, пояснення даних (напр., на графіках, діаграмах тощо) – усно та письмово, а також обробку тексту (усно та письмово). При цьому зазначається й медіація тексту для себе (напр., у вигляді нотаток під час лекцій або у вираженні реакцій на тексти) (Council of Europe, 2020).

Вважаємо за доцільне додати до медіації тексту стратегії створення вторинних текстів у вигляді анотацій та рефератів, що є суттєвим в іншомовній підготовці майбутніх фахівців технічних спеціальностей. Розглянемо вторинний текст як продукт процесу медіації первинного тексту. Цей процес, на нашу думку, має трикомпонентний алгоритм, а саме:

- рецепцію (усвідомлення текстової інформації);
- декодування інформації шляхом її узагальнення, що в термінах ЗЄРМО (2020) включає обробку тексту усно та письмово, за необхідності, напр., у поданні власної статті, або патенту, переклад письмового тексту і, без сумніву, аналіз інформації первинного тексту;
- продукт медіації тексту (вторинний текст).

Частково погоджуючись з думкою про те, що функції вторинного тексту зазнають суттєвої трансформації в порівнянні з відповідними функціями первинного тексту, конкретизуємо функцію медіації у створенні вторинного тексту як *функцію смислової взаємодії між автором науково-технічного тексту і його реципієнтом* у створенні вторинного тексту. В продукті медіації науково-технічного тексту реалізуються *функції узагальнення тексту та виділення основної інформації*. Зазначені функції реалізуються за допомогою відповідних стратегій.

ЗЄРМО (2020) визначають стратегії медіації як методи, що застосовуються для уточнення значення та полегшення розуміння. Вони стосуються способу обробки вихідного вмісту для одержувача. Наприклад, чи потрібно певну інформацію детально розробляти, ущільнювати, або, навпаки, спрощувати, при цьому застосовуються такі *стратегії пояснення нової концепції як посилення на попередні знання, адаптація мови, аналіз складної інформації*.

На особливу увагу заслуговує стратегія адаптація мови шляхом використання синонімів, порівнянь, перефразування. У навчанні англійської мови за професійним спрямуванням адаптація мови реалізується здебільшого через пояснення технічних термінів. Що стосується стратегії посилення на попередні знання, яка розглядається як встановлення зв'язків із попередніми знаннями, то це є невід'ємною частиною самого процесу навчання. Серед стратегій спрощення тексту виділяють ампліфікацію й упорядкування тексту. Упорядкування тексту на відміну від ампліфікації передбачає висловлення тієї самої

інформації меншою кількістю слів та шляхом усунення повторень та відступів. Однак воно також може передбачати перегрупування вихідних ідей з метою виділення ключової інформації (Council of Europe, 2020). У дослідженні навчання створення вторинних текстів патентної документації (Цепкало, 2017) виділено комунікативні стратегії розуміння тексту стратегії оцінювання і присвоєння інформації, стратегії створення вторинного тексту.

Проаналізуємо кожну з виокремлених груп стратегій в аспекті медіації.

Стратегії розуміння тексту, які базуються на дослідженнях (Шевченко, 2003; Bereiter, 1998; Bever, 1970), включають такі стратегії медіації як пояснення нової концепції через посилання на попередні знання та аналіз складної інформації.

Стратегії оцінювання і присвоєння інформації, сутність яких полягає в її узагальненні, що в термінах ЗЄРМО (2020) включає обробку тексту усно та письмово, за необхідності, напр., у поданні власної статті, або патенту, переклад письмового тексту і, без сумніву, аналіз інформації первинного тексту через виділення ключової інформації

Стратегії створення вторинного тексту (стратегії створення анотацій і рефератів текстів-патентів) реалізують такі стратегії медіації як стратегії пояснення нової концепції та стратегії спрощення тексту.

Надамо приклади стратегій медіації у процесі створення анотації до тексту патенту.

Стратегія пояснення нової концепції через посилання на попередні знання:

Інструкція: Read the patent sections «Background of the Invention» and «Summary of the Invention» and then: a) write the advantages and disadvantages of the prior art; b) give your own evaluation of the patented chemical apparatus/machine/mechanism.

Стратегія впорядкування тексту

Інструкція: Patent applications contain both descriptions and explanations. To distinguish them group the sentences in those which describe and those which explain.

1. The apparatus which has just been described operates as follows: fan 1 and shaft 5, thus rotor 3 being driven at suitable speeds, the gaseous fluid, generally air is sucked through duct 22.

2. It is a principal object of the present invention to provide an improved form of cyclone separator that is effective to achieve higher particle separation efficiencies than can be achieved by centrifugal separators heretofore known in the art.

Стратегія спрощення тексту

Інструкція: Read the patent section 'Detailed description of the invention' and make it less detailed choosing 3 features of the chemical apparatus / machine / mechanism and describing them in writing.

4. ВИСНОВКИ І НАПРЯМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Нові підходи до цілей навчання іноземних мов, які висвітлені у ЗЄРМО (2020), потребують певного переосмислення й уточнення стратегій текстової діяльності у навчанні студентів технічних спеціальностей. У першу чергу це стосується текстів патентної інформації, які посідають важливе місце в навчально-дослідницькій роботі майбутніх інженерів.

Ще раз зацентруємо увагу на поліфункціональності стратегій медіації у навчанні англійської мови за професійним спрямуванням. У навчанні інтеракції реалізується така функція медіації як функція розвитку емоційного інтелекту. У навчанні продукції реалізуються функції узагальнення тексту та виділення основної інформації. У процесі медіації науково-технічного тексту і створенні вторинного тексту (анотації до патенту) реалізується функція смислової взаємодії між автором науково-технічного тексту і його реципієнтом, що сприяє розвитку інноваційного мислення.

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень може бути аналіз специфіки медіації концепцій та медіації спілкування як фундаментального аспекту навчання та виховання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Дацько О., Боченкова В., Якименко В. Шкільна медіація. Посібник для шкільних служб медіації. Черкаси, 2019. 24 с.
- Коломієць С. С. Університет як відкрита інновація. *Issues of Modern World. Conference. Proceedings of the International Scientific Conference*. Bratislava, 2018. С. 338–342.
- Науменко А. М. Філологічний аналіз тексту (Основи лінгвопоетики). Вінниця: Нова книга, 2005. 416 с.
- Радзівєвська Т. В. Комунікативно-прагматичні аспекти текстотворення. Дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук. Київ, 1999. 390 с.
- Федоренко С. В. Теорія і методика формування гуманітарної культури студентів вищих навчальних закладів США : дис. ... д-ра пед. наук. Київ, 2017. 551 с.
- Цепкало О. В. Методика навчання комунікативних стратегій професійно спрямованого англомовного писемного спілкування майбутніх фахівців з машинобудування. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. Київ, 2017. 170 с.
- Шевченко С. І. Формування комунікативної компетенції в читанні англійською мовою із застосуванням комп'ютерних технологій у ВНЗ. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. Київ, 2003. 193 с.
- Bereiter C., Bird M. Use of Think Aloud in Identification and Teaching of Reading Comprehension strategies. *Cognition and Instruction*. 1998. № 2 (2). P. 131–156.
- Bever T. G. The Cognitive Basic for linguistic structures. *Cognition and the development of language* / G. R. Hayes (Ed.). New York, 1970. P. 279–362.
- Council of Europe. *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*. Strasbourg, 2020. URL : <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>
- English for Specific Purposes. National Curriculum for Universities. Kyiv: British Council, 2005.
- Fedorenko S., Kolomiets S., Tikan Y., Tsepka O. Interdisciplinary Approach to Modeling in Teaching English for Specific Purposes in the Ukrainian Context. *Arab World English Journal: Special Issue on English in Ukrainian Context*. 2020. November. P. 124–131. <https://dx.doi.org/10.24093/awej/elt3.11>
- Hyland K., Jiang F. K. Delivering relevance: The emergence of ESP as a discipline. *English for Specific Purposes*. 2021. 64 (October). P. 13–25. <https://doi.org/10.1016/j.esp.2021.06.002>

REFERENCES

- Bereiter, C., & Bird, M. (1998). Use of Think Aloud in Identification and Teaching of Reading Comprehension strategies. *Cognition and Instruction*, 2(2), 131–156.
- Bever, T. G. (1970). *The Cognitive Basic for linguistic structures*. In G. R. Hayes (Ed.), *Cognition and the development of language* (pp. 279–362). New York.
- Council of Europe. (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*. Strasbourg. Retrieved from <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>
- Datsko, O., Bochenkova, V., & Yakymenko, V. (2019). *Shkilna mediatsiia. Posibnyk dlia shkilnykh sluzhb mediatsiiv [School mediation. A guide for school mediation services]*. Cherkasy. [in Ukrainian]
- English for Specific Purposes (ESP). National Curriculum for Universities. (2005). Kyiv: British Council.
- Fedorenko, S. V. (2017). *Teoriya i metodyka formuvannya humanitarnoyi kultury studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv SSHA : dys. ... d-ra ped. Nauk* [Theory and methods of formation of liberal humanistic culture of students of higher educational institutions of the USA: dissertation on gaining the scientific degree of Doctor of Education Sciences]. Kyiv. [in Ukrainian]
- Fedorenko, S., Kolomiets, S., Tikan, Y., & Tsepka, O. (2020). Interdisciplinary Approach to Modeling in Teaching English for Specific Purposes in the Ukrainian Context. *Arab World English Journal: Special Issue on English in Ukrainian Context*, November, 124–131. <https://dx.doi.org/10.24093/awej/elt3.11>
- Hyland, K., & Jiang, F. K. (2021). Delivering relevance: The emergence of ESP as a discipline. *English for Specific Purposes*, 64, October, 13–25. <https://doi.org/10.1016/j.esp.2021.06.002>
- Kolomiets, S. S. (2018). Unversytet yak vidkryta innovatsiia [University as an open innovation]. *Issues of Modern World. Conference. Proceedings of the International Scientific Conference* (Bratislava), 338–342. [in Ukrainian]
- Naumenko, A. M. (2005). *Filolohichnyy analiz tekstu (Osnovy linhvopoetyky)* [Philological analysis of the text (Fundamentals of Linguopoetics)]. Vinnytsia. Nova knyha. [in Ukrainian]
- Radzievskaya, T. V. (1999). *Komunikatyvno-prahmatychni aspekty tekstotvorennia [Communicative and pragmatic aspects of text creation]*. Doctoral dissertation. Kyiv. [in Ukrainian]
- Shevchenko, S. I. (2003). *Formuvannya komunikatyvnoyi kompetentsiyi v chytanni anhliyskoiu movoiu iz zastosuvanniam kompiuternykh tekhnolohiy u VNZ* [Formation of communicative competence in reading in English with the use of computer technology in higher education]. PhD dissertation. Kyiv. [in Ukrainian]
- Tsepka, O. V. (2017). *Metodyka navchannia komunikatyvnykh stratehiy profesiyno spriamovanoho anhlovnoho pysemnoho spilkuvannia maybutnikh fakhivtsiv z mashynobuduvannia* [Methods of teaching communicative strategies of English professionally-oriented written communication]. PhD dissertation. Kyiv. [in Ukrainian]

Svitlana Kolomiets, Oleksii Tsepkalo, Svitlana Kuliezniova. Polyfunctionality of mediation strategies in teaching English for Specific Purposes. The article is devoted to the study of mediation strategies in the light of recent publications of the Common European Framework of Reference for Languages. The aim of the article is to highlight the multifunctionality of mediation strategies in teaching written speech to students of technical specialties and to consider strategies for creating secondary texts of patent documentation as a product of text mediation. The following research methods were used – critical analysis of literature sources, synthesis (mediation strategies and strategies for creating a secondary text), hypothesis (multifunctionality of mediation strategies in teaching English for Specific Purposes), modelling (algorithm for mediation of patent documents). Given the importance for future engineers of the skills of producing professionally oriented written speech, this study aims to identify the features of the mediation strategies multifunctionality in teaching written speech to students of technical specialties. The authors added strategies to the creation of secondary texts in the form of annotations and abstracts to the mediation of the text, which is essential in the foreign language training of future engineers. Considering the secondary text as a product of the mediation process of the primary text, the authors came to the conclusion that the latter has a three-component algorithm – reception; decoding information by summarizing it, which in terms of Common European Framework of Reference for Languages includes text processing orally and in writing, if necessary, e.g., in the submission of its own article or patent application, a written text translation, an information analysis of the original text; the text mediation product (secondary text). The research material was the texts of patent information and the tasks for the development of text mediation strategies. The authors consider examples of the mediation strategies utilization in the process of creating summaries to the patent text by future engineers.

Keywords: text mediation; secondary text; text activity; patent information; English for Specific Purposes.

Received: May 08, 2022

Accepted: May 21, 2022